

Vlastite (trezorske) dionice – pravni, porezni i računovodstveni aspekt

mr. sc. Zdravko Baica

U ovom članku pišemo kada dioničko društvo može kupovati i prodavati vlastite (trezorske) dionice i pod kojim uvjetima odnosno o pravnom aspektu kupovanja i prodaje vlastitih (trezorskih) dionica, o poreznom aspektu kupovanja i prodaje vlastitih (trezorskih) dionica i o računovodstvenom aspektu kupovanja i prodaje vlastitih (trezorskih) dionica.

1. Pravni aspekt kupovanja i prodaje vlastitih (trezorskih) dionica

Odredbe o pravnom aspektu kupovanja i prodaje vlastitih dionica nalaze se u Zakonu o trgovačkim društvima (Nar. nov., br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12 i 68/13 - u daljnjem tekstu: ZTD).

1.1. Pojam i karakteristike vlastitih (trezorskih) dionica

Vlastite dionice su dionice trgovačkog društva koje je društvo otkupilo od svojih članova (fizičkih ili pravnih osoba) zbog raznih razloga s krajnjim ciljem da ih ponovo proda svojim ostalim članovima (fizičkim ili pravnim osobama).

Svrha kupovanja vlastitih dionica je stjecanje većinskog vlasništva ili način onemogućavanja stjecanja većinskog vlasništva.

Zbog različitih mogućnosti špekulacija s vlastitim dionicama, naša država je ZTD ograničila kupovanje i prodaju vlastitih dionica. Tako je prema odredbi članka 233. stavka 1. ZTD, društvu zabranjeno stjecanje vlastitih dionica radi trgovanja i određeno je da izvršni direktori odnosno uprava pri svakom stjecanju vlastitih dionica prije stjecanja moraju utvrditi da su za to ispunjeni svi uvjeti iz ZTD.

Vlastite dionice su kao i ostale dionice koje posjeduju članovi dioničkog društva (fizičke ili pravne osobe) temeljni kapital dioničkog društva. Međutim, prema članku 235. ZTD, prava iz vlastitih dionica miruju.

ističemo...

To znači da trgovačko društvo koje posjeduje vlastite dionice nema pravo glasa u skupštini dioničkog društva na temelju tih dionica prema odredbi članka 291. ZTD i nema pravo učešća u podjeli dobiti na temelju vlastitih dionica prema odredbi članka 223. ZTD.

Zbog toga što nemaju glasačka prava vlastite dionice su i dobile naziv trezorske (fondovske) dionice.

Otkupom ili prodajom vlastitih dionica u dioničkom društvu mijenjaju se odnosi između dioničara u glasačkim pravima i u pravu na podjelu dobiti, obzirom da se vlastite dionice ne računaju u raspodjelu glasačkog prava kao i u raspodjeli učešća u dobiti. Zbog navedenog je odredbama ZTD uvjetovano i ograničeno stjecanje vlastitih dionica kao i prodaja vlastitih dionica, o čemu detaljnije pišemo u slijedećim točkama ovoga članka.

Prema odredbi članka 336. stavka 1. ZTD, vlastite dionice sudjeluju u povećanju temeljnog kapitala društva. Prema navedenoj odredbi kada se povećava temeljni kapital dioničkog društva iz sredstava dioničkog društva (iz dobiti ili iz kapitalnih rezervi) izdavanjem novih dionica ili povećanjem nominalne vrijednosti dionica učestvuju i vlastite dionice. Dakle, povećanjem temeljnog kapitala dioničkog društva iz sredstava dioničkog društva odnosi između dioničara i između dioničara i vlastitih dionica ne mijenjaju se već se samo ravnomjerno povećava nominalna vrijednost dionica uključujući i nominalnu vrijednost vlastitih dionica.

Karakteristično za vlastite dionice je što dioničko društvo kod stjecanja ili nakon stjecanja vlastitih dionica mora prema odredbi članka 222.a ZTD iz ostalog kapitala (ne iz temeljnog kapitala) rezer-

virati iznose koje odgovaraju iznosima plaćenim za stjecanje vlastitih dionica.

ističemo...

Ako je društvo u poslovnoj godini steklo vlastite dionice, mora u rezerve za te dionice u toj godini unijeti i iskazati iznose koji odgovaraju iznosima plaćenim za stjecanje vlastitih dionica. U te se rezerve mogu unositi i iznosi iz statutarnih rezervi, ako je statutom određeno da ih se može koristiti za tu namjenu, kao i iznosi iz drugih rezervi iz dobiti koji prelaze iznose prenesenog gubitka koje nije bilo moguće pokriti iz neto dobiti poslovne godine. Rezerve za vlastite dionice smiju se ukinuti samo ako se te dionice otuđe ili povuku ili ih smanjiti za iznos za koji one prelaze iznos niže iskazane vrijednosti vlastitih dionica (članka 222.a stavka 2. ZTD).

Kod raspodjele dobiti dioničkog društva u redosljedu raspodjele dobiti, prema članku 220. stavka 1. ZTD, unos u rezerve za vlastite dionice, ako ih je društvo steklo ili ih namjerava steći, nalazi se na trećem mjestu odmah poslije pokrivenog gubitka prenesenog iz ranijih godina i unosa u zakonske rezerve.

1.2. Stjecanje vlastitih (trezorskih) dionica

Vlastite dionice društvo može steći na dva načina:

- 1) naplatno i
- 2) nenaplatno.

Nenaplatno stjecanje vlastitih dionica ne evidentira se bilančno jer financijski učinak tog događaja niti ne postoji.

Naplatnim stjecanjem vlastitih dionica nastaje financijski učinak koji se evidentira bilančno, i to su otkupljene vlastite dionice (udjeli).

Stjecanje vlastitih dionica dozvoljeno je ako društvo stvori rezerve za vlastite dionice. Izdvajanje rezervi za vlastite dionice može se učiniti samo iz iznosa kapitala koji premašuju iznos temeljnog kapitala, zakonskih rezervi i statutarnih rezervi koji se ne smiju koristiti za isplate.

Kod stjecanja vlastitih dionica dioničko društvo treba se pridržavati odredbi ZTD. U članku 233. ZTD propisan je način stjecanja i uvjeti koji trebaju biti zadovoljeni da bi stjecanje vlastitih dionica od strane samog dioničkog društva bilo pravovaljano, a u članku 237. ZTD propisan je način stjecanja i uvjeti koji trebaju biti zadovoljeni da bi stjecanje vlastitih dionica preko trećih osoba bilo pravovaljano.

ističemo...

Prema članku 233. stavku 1. ZTD, dioničko društvo ne smije stjecati vlastite dionice da bi njima trgovalo i pri svakom stjecanju dionica uprava, odnosno izvršni direktori društva moraju utvrditi da su za to ispunjeni uvjeti propisani ZTD.

Prema članku 233. stavku 2. ZTD, ako se dionice stječu, odnosno ako se s njima raspolaze na organiziranom tržištu, pri stjecanju i raspolaganju vlastitih dionica na odgovarajući način primjenjuju se odredbe članku 308. stavku 3. i stavku 4. ZTD. Ako se dionice ne

stječu na organiziranom tržištu, za drukčije stjecanje i raspolaganje vlastitim dionicama potrebna je odluka glavne skupštine.

Prema članku 233. stavku 2. ZTD, pri stjecanju vlastitih dionica na temelju ovlasti glavne skupštine i njihovu raspolaganju mora se primijeniti odredba članku 211. ZTD. Navedeno znači da kod stjecanja vlastitih dionica i njihovu raspolaganju pod jednakim uvjetima dioničari dioničkog društva imaju jednaki položaj u dioničkom društvu.

Prema članku 219. stavku 1. ZTD, društvo ne smije upisati vlastite dionice u sudski registar.

Prema članku 233. ZTD, dioničko društvo može stjecati vlastite dionice na dva načina:

- 1) na temelju ovlasti glavne skupštine i
- 2) bez ovlasti glavne skupštine.

Prema članku 233. stavku 1. ZTD, dioničko društvo može stjecati vlastite dionice na temelju ovlasti glavne skupštine za njihovo stjecanje koja vrijedi najviše 5 godina i određuje uvjete pod kojima se one mogu stjecati, naročito najveći broj dionica koje ono treba stjeći, vrijeme za koje je dana ovlast za stjecanje dionica i, ako se dionice stječu naplatnim putem, najveću i najmanju vrijednost onoga što dioničko društvo za to daje.

Prema članku 233. stavku 3. ZTD, društvo može stjecati vlastite dionice i bez za to dobivene ovlasti glavne skupštine:

- 1) ako je to potrebno da bi se od društva otklonila teška šteta koja neposredno predstoji,
- 2) ako dionice treba ponuditi da ih steknu zaposlenici u društvu ili u nekome od društava koje je s njime povezano s time da ih u roku godinu dana od dana stjecanja mora prenijeti tim osobama,
- 3) ako se dionice stječu zato da bi se po odredbama ovoga Zakona obeštetilo dioničare društva ili manjinske dioničare o njemu ovisnih društava,
- 4) ako je stjecanje nenaplatno ili ako stjecanjem kreditna, odnosno financijska institucija kupuje dionice komisijom,
- 5) ako ih stječe od dioničara zbog toga što nije u potpunosti uplatio iznos za koji su izdane,
- 6) na temelju univerzalnoga pravnog sljedništva,
- 7) na temelju odluke glavne skupštine o povlačenju dionica po propisima o smanjenju temeljnog kapitala društva,
- 8) nadmetanjem provedenim od strane suda, da bi društvo namirilo neku svoju tražbinu prema dioničaru.

Stjecanje vlastitih dionica radi otklanjanja teške štete koja neposredno predstoji nije isto što i stjecanje vlastitih dionica radi zaštite od preuzimanja društva od strane konkurentskih društava.

Stjecanje vlastitih dionica radi obeštećenja dioničara društva ili manjinske dioničare o njemu ovisnih društava događa se u slučajevima i na način određen odredbama članka 504.a ZTD.

Stjecanje vlastitih dionica na temelju univerzalnoga pravnog sljedništva događa se u slučajevima pripajanja, spajanja i preoblikovanja dioničkog društva a i kod nasljeđivanja.

Iz navedenih odredbi (i na temelju ovlasti glavne skupštine i bez ovlasti glavne skupštine) motivi za kupnju vlastitih dionica mogu biti vrlo različiti (da ne padne vrijednost dionica, da se zaštiti od preuzimanja društva od strane konkurentskih društava, da interni vlasnici ili pojedina skupina internih vlasnika poveća svoj udio u vlasništvu dioničkog društva) ali svaka kupnja vlastitih dionica ima najčešće cilj da se kod prodaje tih dionica mijenja struktura vlasnika dionica.

Najčešća dva razloga za otkup vlastitih dionica su:

- 1) Restrukturiranje vlasništva i
- 2) Povećanje zarada po dionici.

Ako dioničko društvo otkupi određeni broj vlastitih dionica od postojećih dioničara, nakon toga ostali dioničari imat će veći postotak vlasništva dionica u tom društvu (jer vlastite dionice ne sudjeluju u pravo glasa), a to znači i veći postotak prava glasa u skupštini tog društva, a što je i bila svrha kupovanja vlastitih dionica.

Ako dioničko društvo otkupi određeni broj vlastitih dionica od postojećih dioničara, nakon toga ostali dioničari imat će veće dividende kod raspodjele zadržane dobiti u tom dioničkom društvu (jer vlastite dionice ne sudjeluju u raspodjeli dividende iz zadržane dobiti dioničkog društva), a što je i bila svrha kupovanja vlastitih dionica.

Prilikom kupovanja vlastitih dionica za potencijalne kupce tih dionica vrlo su važne informacije koje dioničko društvo koje kupuje vlastite dionice daje potencijalnim kupcima preko financijskih izvještaja i kroz bilješke uz financijske izvještaje, što je i propisano odredbama ZTD.

Prema članku 233. stavku 4. ZTD, na vlastite dionice stečene na temelju ovlasti glavne skupštine i na vlastite dionice stečene bez ovlasti glavne skupštine navedene u točkama 1., 2., 3., 5. i 8., zajedno s vlastitim dionicama koje društvo već ima ne smije otpasti više od deset posto (10%) temeljnog kapitala društva. Takvo je stjecanje nadalje dopušteno samo onda ako društvo stvori propisane rezerve za te dionice tako da neto aktiva društva iskazana u financijskim izvještajima za posljednju poslovnu godinu zbog stjecanja vlastitih dionica ne postane manja od iznosa temeljnog kapitala i rezerve koje po zakonu ili po statutu ono mora imati a koje se ne smije koristiti za isplate dioničarima. U tu svrhu treba iznos temeljnog kapitala računski umanjiti za iznos za koji taj kapital još nije uplaćen ako taj iznos nije iskazan na aktivnoj strani izvještaja o financijskom poslovanju.

Kod vlastitih dionica stečenih na temelju ovlasti glavne skupštine i kod vlastitih dionica stečenih bez ovlasti glavne skupštine navedene u točkama 1., 2., 4. i 8., stjecanje dionica je dopušteno samo onda ako su za njih u cjelini uplaćeni iznosi za koje se izdaju.

Prema članku 233. stavku 5. ZTD, kod vlastitih dionica stečenih na temelju ovlasti glavne skupštine i kod vlastitih dionica stečenih bez ovlasti glavne skupštine ako je stjecanje vlastitih dionica potrebno da bi se od društva otklonila teška šteta koja neposredno predstoji, uprava društva mora izvijestiti prvu sljedeću glavnu skupštinu društva o razlozima i svrsi stjecanja dionica, njihovu broju i udjelu u temeljnom kapitalu te o protuvrijednosti onoga što je društvo dalo za te dionice.

Ako se dionice društva prodaju na organiziranom tržištu odnosno na burzi tada je opravdano da društvo kupuje vlastite dionice samo zbog toga ako uprava odnosno izvršni direktori ocjene (i o tome obavijeste glavnu skupštinu) da je tržišna vrijednost dionica društva na burzi trenutno preniska i kupovanjem vlastitih dionica po nižoj vrijednosti i kasnijom prodajom po višoj vrijednosti povećava svoj kapital i kupovanjem vlastitih dionica daje na znanje kupcima dionica društva da društvo nije u stagnaciji.

Prema članku 233. stavku 6. ZTD, stjecanje vlastitih dionica protivno odredbama članku 233. ZTD je valjano a obveznopravni posao o prijenosu dionica je ništetan.

1.3. Stjecanje vlastitih (trezorskih) dionica preko trećih

Stjecanje vlastitih dionica preko trećih regulirano je članku 237. ZTD.

Bitno je napomenuti da prema navedenoj odredbi treća osoba koja kupi dionice društva a te se dionice smatraju kao vlastite dionice društva, moraju dioničkom društvu od kojeg su kupile te dionice

prodati te dionice na zahtjev dioničkog društva. Dioničko društvo trećoj osobi kod kupnje vlastitih dionica mora platiti protuvrijednost dionica.

Stjecanje dionica dioničkog društva od strane trećih osoba smatra se stjecanjem vlastitih dionica preko trećih osoba u slučaju kada dionice dioničkog društva stječe:

- 1) ovisno društvo,
- 2) vladajuće društvo,
- 3) osoba koja djeluje u vlastito ime ali za račun dioničkog društva ili za račun ovisnog društva ili za račun vladajućeg društva.

Prema članku 237. ZTD, stjecanje vlastitih dionica preko trećih osoba dopušteno je samo onda ako je to dopušteno prema odredbama članka 233. stavka 1. i 3. točke 1. do 6. i 8. i stavka 4. ZTD.

Iz navedene odredbe proizlazi da treća osoba može na način iz članka 237. ZTD najviše steći 10% dionica dioničkog društva.

Obzirom da je stjecanje dionica prema odredbi članka 237. ZTD stjecanje vlastitih dionica preko trećih za dioničko društvo čije su dionice kupljene, rezerve za vlastite dionice mora osigurati dioničko društvo od koga su kupljene dionice a ne društvo koje je kupilo dionice. U društvu koje je kupilo dionice prema odredbi članka 237. ZTD iskazuju se samo kupljene dionice a ne i rezerve za vlastite dionice. Navedeno se iskazuje samo u pojedinačnim financijskim izvještajima. U konsolidiranim financijskim izvještajima, kada se stjecanje vlastitih dionica obavlja prema odredbi članka 237. ZTD, u slučaju da se radi o odnosu između ovisnog društva i matice ili između ovisnih društava iste matice, navedeni postupci se isključuju.

Obzirom da se u ovom slučaju kada društvo stječe dionice dioničkog društva u svoje ime a za račun tog dioničkog društva smatra stjecanje vlastitih dionica, društvo koje stječe te dionice nema na temelju tih dionica ni pravo glasa u skupštini tog dioničkog društva i nema pravo učešća u raspodjeli dobiti odnosno nema pravo na dividendu kod tog dioničkog društva.

1.4. Uzimanje vlastitih (trezorskih) dionica u zalog

Prema članku 238. ZTD, sa stjecanjem vlastitih dionica po odredbama članka 233. stavka 1. i 3., i članka 237. ZTD izjednačuje se uzimanje vlastitih dionica u zalog. Kreditna, odnosno financijska institucija, ako posebnim zakonom nije drukčije određeno, može u okviru tekućih poslova uzimati u zalog vlastite dionice do ukupnog iznosa temeljnog kapitala iz članka 233. stavka 4. ZTD. Na odgovarajući način primjenjuje se odredba članka 234. ZTD.

1.5. Prodaja i povlačenje vlastitih (trezorskih) dionica

Prema članku 233. stavku 2. ZTD, pri stjecanju vlastitih dionica na temelju ovlasti glavne skupštine i njihovu raspolaganju mora se primijeniti odredba članku 211. ZTD. Navedeno znači da kod stjecanja vlastitih dionica i njihovu raspolaganju pod jednakim uvjetima dioničari dioničkog društva imaju jednaki položaj u dioničkom društvu.

Prema članku 233. stavku 2. ZTD, ako se dionice stječu, odnosno ako se s njima raspolaze na organiziranom tržištu, pri stjecanju i raspolaganju vlastitih dionica na odgovarajući način primjenjuju se odredbe članku 308. stavku 3. i stavku 4. ZTD. Ako se dionice ne stječu na organiziranom tržištu, za drukčije stjecanje i raspolaganje vlastitim dionicama potrebna je odluka glavne skupštine.

Prema članku 236. stavku 1. ZTD, ako društvo protivno odredbama članka 233. stavka 1., 3. i 4. ZTD stekne vlastite dionice, mora ih otuđiti u roku od godinu dana.

Prema članku 236. stavku 2. ZTD, ako temeljni kapital društva koji otpada na dionice koje društvo na dopušteni način stekne po odredbama članka 233. stavka 1., 3. i 4. ZTD i još ih drži prelazi deset posto (10%) tog kapitala, društvo mora u roku od tri godine nakon stjecanja dionica otuđiti onaj dio dionica koji prelazi taj postotak.

Kod prodaje vlastitih dionica postavlja se pitanje po kojoj cijeni se mogu prodati vlastite dionice. Ovaj problem ne postoji kod prodaje vlastitih dionica koje kotiraju na burzi jer se tada vlastite dionice kao i ostale dionice društva prodaju po burzovnoj cijeni.

Kod prodaje vlastitih dionica koje ne kotiraju na burzi, naročito je osjetljivo pitanje po kojoj cijeni se prodaje kada se prodaju (daju) vlastite dionice zaposlenicima društva ili članovima uprave društva. Najispravnije je da su pravila o prodajnoj cijeni vlastitih dionica koje se prodaju zaposlenicima društva i prodaju ili daju kao nagrada upravi društva određena statutom društva ili nekim drugim općim aktom društva.

U vezi povlačenja vlastitih dionica, prema odredbi članka 233. stavka 2. ZTD, glavna skupština može ovlastiti upravu, odnosno upravni odbor da povuče vlastite dionice uz smanjenje temeljnog kapitala društva a da za to nije potrebna njezina posebna odluka.

Prema članku 236. stavku 3. ZTD, ako se vlastite dionice ne otuđe u rokovima propisanim u članku 236. stavku 1. i 2. ZTD, društvo ih mora povući.

2. Porezni aspekt kupovanja i otuđenja vlastitih (trezorskih) dionica

2.1. Porezni aspekt kupovanja i otuđenja vlastitih (trezorskih) dionica porezom na dobit

Prema članku 5. st.1. Zakona o porezu na dobit (NN 177/04 do 143/14), za utvrđivanje porezne osnovice relevantna je računovodstvena dobit kao razlika prihoda i rashoda. Promjene u kapitalu nemaju učinka na poreznu osnovicu poreza na dobit.

Iz navedenog proizlazi da se kod kupovanja vlastitih dionica, zbog knjiženja smanjenja kapitala ne umanjuje se porezna osnovica poreza na dobit, a ni zbog rezerviranja iz ostalog kapitala na posebni konto kapitala za rezerve vlastitih dionica ne mijenja se porezna osnovica poreza na dobit.

Iz navedenog proizlazi da se kod prodaje vlastitih dionica (kada se prodaju po istoj cijeni po kojoj su i kupljene), zbog knjiženja povećanja kapitala ne povećava se porezna osnovica poreza na dobit, a ni zbog ukidanja rezerviranja kapitala za rezerve vlastitih dionica ne mijenja se porezna osnovica poreza na dobit.

Dobici od prodaje vlastitih dionica i udjela ne oporezuju se (članak 13. stavak 4. Zakona o porezu na dobit).

Gubici od prodaje vlastitih dionica i udjela porezno se ne priznaju (članak 13. stavak 4. Zakona o porezu na dobit).

ističemo...

Iz navedenih odredbi proizlazi da u slučaju prodaje vlastitih dionica iznad ili ispod kupovne cijene za navedene razlike, za koje se prema ZTD i prema računovodstvenim pravilima povećava kapital društva, ne mijenja se porezna osnovica poreza na dobit.

2.2. Porezni aspekt dodjele i opcijske kupnje vlastitih (trezorskih) dionica članovima uprave društva porezom na dohodak

Prema članku 30. stavku 1., 4. i 9. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04 do 148/13 i 12/14 - RUSRH i 83/14 - OUSRH), dohotkom od kapitala smatraju se i primici u naravi po osnovi udjela u dobiti članova uprave trgovačkih društava koje ostvaruju putem dodjele ili opcijske kupnje vlastitih dionica uz uvjet da vlastite dionice društva u trenutku dodjele tih dionica ili realizacije prava iz opcije kotiraju na burzi ili uređenim javnim tržištima u skladu s posebnim zakonom. Ako navedeni uvjet nije ispunjen tada se navedeni primici u naravi smatraju drugim dohotkom.

Prema članku 30. stavku 5., 6. i 7. Zakona o porezu na dohodak, dohodak od kapitala (ili drugi dohodak) po osnovi opcijske kupnje vlastitih dionica od strane članova uprave dioničkog društva utvrđuje se kao razlika između tržišne vrijednosti dionice i opcijskim ugovorom utvrđene cijene dionica, ako je tržišna vrijednost viša u trenutku realizacije prava iz opcije. Realizacijom prava iz opcije smatra se trenutak kupnje dionice društva od strane vlasnika opcije (članova uprave društva) ili trenutak prijenosa prava na kupnju dionica društva na treću osobu. Dohodak od kapitala (ili drugi dohodak) po osnovi opcijske kupnje vlastitih dionica utvrđuje se poreznom obvezniku koji je vlasnik opcije u trenutku realizacije prava iz opcije.

Prema članku 30. stavku 8. Zakona o porezu na dohodak, primici po osnovi udjela u dobiti (kao dohodak od kapitala ili kao drugi dohodak) koje članovi uprave trgovačkih društava ostvaruju dodjelom vlastitih dionica tih društava utvrđuju se u visini tržišne vrijednosti ili razlike između tržišne vrijednosti dodijeljenih dionica i plaćene naknade, ako se dionice stječu uz djelomičnu naknadu.

Iz navedenih odredbi proizlazi da se u situaciji kada dionice društva kotiraju na burzi ili uređenim javnim tržištima a društvo stečene vlastite dionice besplatno ili uz djelomičnu naknadu dodjeljuje članovima uprave društva kao učešće u dobitku društva, tada se tržišna vrijednost vlastitih dionica (kada se vlastite dionice daju besplatno), odnosno razlika između tržišne vrijednosti vlastitih dionica i plaćene naknade (kada se vlastite dionice daju uz djelomičnu naknadu) smatra primitkom koji se oporezuje kao dohodak od kapitala. Dohotkom od kapitala smatra se i opcijska kupnja vlastitih dionica od strane članova uprave dioničkog društva, koji se utvrđuje kao razlika između tržišne vrijednosti dionica i opcijskim ugovorom utvrđene cijene dionica, ako je tržišna vrijednost viša u trenutku realizacije prava iz opcije.

Bitno je napomenuti da se navedeni način stjecanja vlastitih dionica ili opcijska kupnja vlastitih dionica od strane članova uprave dioničkog društva oporezuje kao dohodak od kapitala samo u slučaju kada to predstavlja učešće članova uprave dioničkog društva u dobitku društva.

Ovo je najjeftiniji način nagrađivanja članova društva, jer se dohodak od kapitala, prema odredbi članka 51. stavak 4. Zakona o porezu na dohodak, oporezuje porezom na dohodak po stopi od 25% bez priznavanja osobnog odbitka i uz eventualni prirrez na porez na dohodak. Na dohodak od kapitala, prema propisima o doprinosima, ne obračunavaju se doprinosi.

Iz prije navedenih odredbi proizlazi da se u situaciji kada dionice društva ne kotiraju na burzi ili uređenim javnim tržištima a društvo stečene vlastite dionice besplatno ili uz djelomičnu naknadu dodjeljuje članovima uprave društva kao učešće u dobitku društva, tada se tržišna vrijednost vlastitih dionica (kada se vlastite

dionice daju besplatno), odnosno razlika između tržišne vrijednosti vlastitih dionica i plaćene naknade (kada se vlastite dionice daju uz djelomičnu naknadu) smatra primitkom koji se oporezuje kao drugi dohodak.

Drugim dohotkom smatra se i opcijska kupnja vlastitih dionica od strane članova uprave dioničkog društva, koji se utvrđuje kao razlika između tržišne vrijednosti dionica i opcijskim ugovorom utvrđene cijene dionica, ako je tržišna vrijednost viša u trenutku realizacije prava iz opcije. Dakle, transakcija vlastitih dionica i obračun drugog dohotka ne nastaje u momentu sklapanja ugovora o opcijskoj kupnji dionica već tek u trenutku realizacije prava iz ugovora o opcijskoj kupnji dionica.

Bitno je napomenuti da se navedeni način stjecanja vlastitih dionica ili opcijska kupnja vlastitih dionica od strane članova uprave dioničkog društva oporezuje kao drugi dohodak samo u slučaju kada to predstavlja učešće članova uprave dioničkog društva u dobitku društva.

Prema odredbi članka 48. stavka 1. Zakona o porezu na dohodak, drugi dohodak oporezuje se porezom na dohodak po stopi od 25% bez priznavanja osobnog odbitka i uz eventualni prirez na porez na dohodak. Na drugi dohodak, prema propisima o doprinosima, obračunavaju se doprinosi i to 20% doprinosa za mirovinsko osiguranje iz bruto drugog dohotka i 15% doprinosa za zdravstveno osiguranje na bruto drugi dohodak.

2.3. Porezni aspekt dodjele i opcijske kupnje vlastitih (trezorskih) dionica zaposlenicima društva porezom na dohodak

Izmjenom članka 30. Zakona o porezu na dohodak u Narodnim novinama 148/13, od 19. prosinca 2013. prestala je mogućnost da se u situaciji kada dionice društva kotiraju na burzi ili uređenim javnim tržištima a društvo stečene vlastite dionice besplatno ili uz djelomičnu naknadu dodjeljuje zaposlenicima društva kao učešće u dobitku društva, da se tržišna vrijednost vlastitih dionica (kada se vlastite dionice daju besplatno), odnosno razlika između tržišne vrijednosti vlastitih dionica i plaćene naknade (kada se vlastite dionice daju uz djelomičnu naknadu) smatra primitkom koji se oporezuje porezom i prirezom na dohodak od kapitala.

Dakle, od 19. prosinca 2013. u situaciji kada dionice društva kotiraju na burzi ili uređenim javnim tržištima a društvo stečene vlastite dionice besplatno ili uz djelomičnu naknadu dodjeljuje zaposlenicima društva kao učešće u dobitku društva, tada se tržišna vrijednost vlastitih dionica (kada se vlastite dionice daju besplatno), odnosno razlika između tržišne vrijednosti vlastitih dionica i plaćene naknade (kada se vlastite dionice daju uz djelomičnu naknadu) smatra primitkom u naravi od nesamostalnog rada na koje se obračunavaju porezi i doprinosi iz primitka i doprinosi na primitke kao na plaću.

Navedenom izmjenom članka 30. Zakona o porezu na dohodak, još je jedna povlastica radnicima ukinuta, što je samo nastavak ukidanja niza povlastica radnicima od stvaranja Republike Hrvatske od 1990.g.

Do 19. prosinca 2013. i poslije navedenog datuma u situaciji kada dionice društva ne kotiraju na burzi ili uređenim javnim tržištima a društvo stečene vlastite dionice besplatno ili uz djelomičnu naknadu dodjeljuje zaposlenicima društva kao učešće u dobitku društva, tada se tržišna vrijednost vlastitih dionica (kada se vlastite dionice daju besplatno), odnosno razlika između tržišne vrijednosti vlastitih dionica i plaćene naknade (kada se vlastite dionice daju uz

djelomičnu naknadu) smatra primitkom u naravi od nesamostalnog rada na koje se obračunavaju porezi i doprinosi iz primitka i doprinosi na primitke kao na plaću.

ističemo...

Prema odredbi članka 14. stavka 3. Zakona o porezu na dohodak, primicima u naravi smatraju se i dodjela ili opcijska kupnja vlastitih dionica po povoljnijim uvjetima.

Iz svega navedenog proizlazi da poslije 19. prosinca 2013., bez obzira da li dionice društva kotiraju ili ne kotiraju na burzi ili uređenim javnim tržištima, a društvo stečene vlastite dionice besplatno ili uz djelomičnu naknadu dodjeljuje zaposlenicima društva, tada se tržišna vrijednost vlastitih dionica (kada se vlastite dionice daju besplatno), odnosno razlika između tržišne vrijednosti vlastitih dionica i plaćene naknade (kada se vlastite dionice daju uz djelomičnu naknadu) smatra primitkom u naravi od nesamostalnog rada na koje se obračunavaju porezi i doprinosi iz primitka i doprinosi na primitke kao na plaću.

3. Računovodstveni aspekt kupovanja i otuđenja vlastitih (trezorskih) dionica

3.1. Računovodstveni aspekt kupovanja i otuđenja vlastitih (trezorskih) dionica

Računovodstveni tretman ulaganja u vlastite dionice definiran je Zakonom o trgovačkim društvima, Zakonom o računovodstvu (Nar. nov., br. 109/07 i 54/13), Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja odnosno MSFI-ima i MRS-ovima i Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja odnosno HSFI-ima (Odluka o objavljivanju Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja – Nar. nov., br. 30/08, 4/09, 58/11 i 140/11).

Prema članku 18. st.2. točka 4. Zakona o računovodstvu, godišnje izvješće uz ostale podatke mora sadržavati i informacije o otkupu vlastitih dionica.

Prema članku 18. st.4. Zakona o računovodstvu, mali poduzetnici koji nisu dužni izraditi godišnje izvješće dužni su informacije o otkupu vlastitih dionica navesti u bilješkama uz financijske izvještaje. Navedene bilješke o vlastitim dionicama podnose se uz Bilancu i uz izvještaj o novčanom toku jer se radi o promjenama u imovini zbog odljeva novca za otkup vlastitih dionica i jer se radi o promjenama u kapitalu dioničkog društva zbog rezerviranja kapitala za otkup vlastitih dionica.

Odredbe o informacijama o vlastitim dionicama nalaze se i u računovodstvenim standardima.

Iznos trezorskih dionica koje drži subjekt objavljuje se odvojeno u izvještaju o financijskom položaju ili u bilješkama, u skladu s MRS-om 1 Prezentiranje financijskih izvještaja. Ako subjekt otkupi svoje vlastite vlasničke instrumente od povezanih stranaka, podaci o tome se objavljuju u skladu s MRS-om 24 Objavljivanje povezanih strana (točka 34. MRS 32-Financijski instrumenti: prezentiranje).

Odredbe o obvezi rezerviranja iz dobiti i ostalog kapitala (izuzev iz temeljnog kapitala) za iznos kupljenih vlastitih dionica, osim u ZTD, nalaze se i u računovodstvenim standardima. U računovodstvenim standardima nalaze se i odredbe da se dobiti ili gubici od vlastitih dionica (kupljeni po većoj ili manjoj vrijednosti od nominalne vrijed-

nosti dionica, odnosno prodani po većoj ili manjoj vrijednosti od vrijednosti vlastitih dionica) priznaju odnosno terete u okviru kapitala a ne kao prihod odnosno rashod.

Prema članku 233. stavku 4. ZTD, stjecanje vlastitih dionica dopušteno je samo onda ako društvo stvori propisane rezerve za te dionice tako da neto aktiva društva iskazana u financijskim izvještajima za posljednju poslovnu godinu zbog stjecanja vlastitih dionica ne postane manja od iznosa temeljnog kapitala i rezerve koje po zakonu ili po statutu ono mora imati a koje se ne smije koristiti za isplate dioničarima. U tu svrhu treba iznos temeljnog kapitala računski umanjiti za iznos za koji taj kapital još nije uplaćen ako taj iznos nije iskazan na aktivnoj strani izvještaja o financijskom poslovanju.

Ako subjekt otkupi svoje vlastite vlasničke instrumente, ti se instrumenti (»trezorske dionice«) oduzimaju od kapitala. Nikakav dobitak ni gubitak ne priznaje se u dobit ili gubitak, kod kupnje, prodaje, izdavanja ili poništenja vlastitih vlasničkih instrumenata subjekta. Takve trezorske dionice mogu se kupiti i držati od strane subjekta ili drugih članica konsolidirane grupe. Plaćena ili primljena naknada priznaje se direktno u rezerve. (točka 33. MRS 32-Financijski instrumenti: prezentiranje).

Ako poduzetnik otkupi svoje vlastite instrumente (trezorske dionice ili udjele) formiraju se rezerve iz dobiti za vrijednost tih instrumenata. Dobici ili gubici od vlastitih instrumenata priznaju se u okviru kapitalnih rezervi (točka 30. MSFI 12-Kapital).

Transakcijski troškovi s vlasničkim instrumentima, osim troškova izdavanja vlasničkog instrumenta koji se izravno pripisuju stjecanju poslovanja, priznaju se kao umanjeno kapitala, umanjeno za pripadajuće porezne odbitke (točka 31. MSFI 12-Kapital).

Iz odredbi ZTD navedeni u točkama 2.1. i 2.2. ovoga članka i iz odredbi računovodstvenih standarda proizlazi da su izvori za formiranje sredstava za rezerve za vlastite dionice sljedeći:

- 1) Neto dobit tekuće godine, nakon pokrivanja eventualnog prenesenog gubitka, nakon izdvajanja obveznog dijela u zakonske rezerve i nakon izdvajanja obveznog dijela u statutarne rezerve;
- 2) Zadržana dobit;
- 3) Statutarne rezerva kod dioničkih društava, ako je ta mogućnost predviđena statutom dioničkog društva;
- 4) Ostale rezerve formirane iz neto dobiti, ali samo u dijelu koji prelazi iznose prenesenih gubitaka iz ranijih godina koji se nisu mogli pokriti iz neto dobiti poslovne godine.

Obzirom na svrhu rezervi za vlastite dionice da nadoknade smanjenje kapitala, te rezerve moraju postojati tako dugo dok se:

- ne smanje vrijednosti vlastitih dionica u imovini društva,
- ne ukinu vlastite dionice bilo otuđenjem bilo povlačenjem.

Iznosi smanjenja ili ukidanja vrijednosti rezervi za vlastite dionice mogu se unositi u bilo koju drugu vrstu rezervi.

U transakcijama s vlastitim dionicama mogu se pojaviti:

- 1) nerealizirani dobiti ili gubici i
- 2) realizirani dobiti ili gubici.

Nerealizirani gubici mogu nastati kada se na datum bilance obavlja umanjeno vrijednosti vlastitih dionica, a nerealizirani dobiti kada se obavlja smanjenje gubitka od umanjeno ali najviše do iznosa vrijednosti prethodno priznatog nerealiziranog gubitka.

Realizirani dobiti ili gubici nastaju pri prodaji vlastitih dionica.

I nerealizirani dobiti ili gubici i realizirani dobiti ili gubici idu na teret ili u korist kapitalne rezerve.

Odredba članka 233. stavka 4. ZTD, iz koje proizlazi da se vlastite dionice iskazuju u aktivu **Bilance** u suprotnosti je s odredbom točke 33. MRS 32-Financijski instrumenti: prezentiranje iz koje proizlazi

da se vlastite dionice iskazuju u pasivi kao smanjenje kapitala. U **MSFI 12-Kapital** nema odredbe gdje trebaju biti iskazane vlastite dionice. Zbog navedenog do 2009.g. poduzetnici koji su primjenjivali međunarodne računovodstvene standarde iskazivali su vlastite dionice u pasivi kao smanjenje kapitala a poduzetnici koji su primjenjivali Hrvatske standarde financijskog izvještavanja iskazivali su vlastite dionice u aktivu pod **B.III.6.-Dugotrajna financijska imovina - Vlastite dionice i udjeli** i pod **C.III.6.-Kratkotrajna financijska imovina - Vlastite dionice i udjeli**. Promjenom 4. Direktive EU u Narodnim novinama br.130/10. donijet je **Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o strukturi i sadržaju financijskih izvještaja** kojim su ukinute navedene pozicije vlastitih dionica u aktivu **Obrasca Bilance**. U **Obrascu Bilance** za 2010.g. i poduzetnici koji primjenjuju **HSFI-e** ne iskazuju više vlastite dionice kao financijsku imovinu u aktivu **Bilance** već ih iskazuju kao i poduzetnici koji primjenjuju **MSFI-e** u pasivi **Bilance** kao smanjenje kapitala na poziciji **A III 3. - Vlastite dionice i udjeli (odbitna stavka)**, a prema našem kontnom planu iskazuje se na dugovnoj strani konta **9220-Smanjenje kapitala za otkupljene vlastite dionice**.

Prema članku 233. stavka 4. ZTD, točki 33. MRS 32-Financijski instrumenti: prezentiranje i točki 30. MSFI 12-Kapital, kod kupnje vlastitih dionica, ako u istoj godini te dionice nisu prodane ili povučene, iz kapitala iz kojeg je to moguće (nije moguće iz temeljnog kapitala, zakonskih rezervi i eventualno iz statutarne rezervi) za iznos uplaćenog iznosa za vlastite dionice treba rezervirati na taj način da se kapital iz kojeg je izvršeno rezerviranje umanjiti i za taj iznos iskazuje prema našem kontnom planu na potražnoj strani konta **9210-Rezerve za vlastite dionice**, za što je u pasivi **Obrasca Bilance** predviđena pozicija **A III 2. - Rezerve za vlastite dionice**.

Primjer 1. - Stjecanje i prodaja vlastitih dionica iznad cijene stjecanja u istoj godini

- 1) Poduzetnik je donio odluku o otkupu dionica od članova društva nominalne vrijednosti 40.000,00 kn. Za otkupljene vlastite dionice plaćeno je 38.000,00 kn.
- 2) Otkupljene vlastite dionice prodane su članu društva za iznos od 44.000,00 kn;

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Izvod žiro-računa - kupljene vlastite dionice	38.000,00	9220	1000
2.	Izvod žiro-računa - prodane vlastite dionice	44.000,00	1000	-
	■ razduženje vlastitih dionica	38.000,00	-	9220
	■ povećanje kapitalnih rezervi za razliku	6.000,00	-	9130

1000 - Žiro-račun

9220 - Smanjenje kapitala za otkupljene vlastite dionice

9130 - Kapitalni dobitak ili gubitak iz prodaje vlastitih dionica

Primjer 2. - Stjecanje i prodaja vlastitih dionica ispod cijene stjecanja u istoj godini

- 1) Poduzetnik je donio odluku o otkupu dionica od članova društva nominalne vrijednosti 40.000,00 kn. Za otkupljene vlastite dionice plaćeno je 48.000,00 kn.
- 2) Otkupljene vlastite dionice prodane su zaposlenicima društva za iznos od 47.000,00 kn.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Izvod žiro-računa - kupljene vlastite dionice	48.000,00	9220	1000
2.	Izvod žiro-računa - prodane vlastite dionice	47.000,00	1000	-
	■ razduženje vlastitih dionica	48.000,00	-	9220
	■ smanjenje kapitalne rezervi za razliku	1.000,00	9130	-

Primjer 3. - Stjecanje i povlačenje vlastitih dionica u istoj godini

- 1) Poduzetnik je donio odluku o otkupu vlastitih dionica od članova društva nominalne vrijednosti 40.000,00 kn. Za vlastite dionice plaćeno je 48.000,00 kn.
- 2) Poduzetnik je odlučio povući otkupljene vlastite dionice- smanjenjem temeljnog kapitala.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Izvod žiro-računa - kupljene vlastite dionice	48.000,00	9220	1000
2.	Povlačenje otkupljenih vlastitih dionica	48.000,00	-	9220
	■ smanjenje temeljnog kapitala	40.000,00	900	-
	■ razlika na teret kapitalne rezerve	8.000,00	9130	-

900-Temeljni (upisani) kapital dioničkog društva

Napomene uz primjere 1., 2. i 3.

- 1) Kada se vlastite dionice stječu i otuđuju u istoj godini tada nije potrebno izvršiti rezerviranje iz kapitala iz kojeg se može izvršiti rezerviranje za isplaćenu vrijednost (nije moguće iz temeljnog kapitala, zakonskih rezervi i eventualno iz statutarne rezervi) kupljenih vlastitih dionica.
- 2) Kao što je vidljivo iz primjera u kapitalne rezerve knjiži se razlika između kupovne i prodajne vrijednosti vlastitih dionica a ne razlika između nominalne vrijednosti i prodajne vrijednosti vlastitih dionica. U slučaju kada se povlačenje vlastitih dionica obavlja zbog smanjenja temeljnog kapitala tada se u kapitalne rezerve knjiži razlika između nominalne vrijednosti dionica i kupovne vrijednosti vlastitih dionica.
- 3) U primjerima smo pretpostavili da imamo samo jednu kupnju vlastitih dionica i jednu prodaju vlastitih dionica. U slučaju kada imamo više kupnji vlastitih dionica po različitim cijenama tada se kod prodaje vlastitih dionica treba izabrati rasterećenje zaliha vlastitih dionica ili po metodi prosječnih cijeni ili po fifo metodi ili po lifo metodi ili neku drugu metodu.

Primjer 4. - Stjecanje i prodaja vlastitih dionica iznad cijene stjecanja u različitim godinama

- 1) Poduzetnik je u 2014.g. donio odluku o otkupu dionica od članova društva nominalne vrijednosti 40.000,00 kn. Za otkupljene vlastite dionice plaćeno je 38.000,00 kn.
- 2) Rezerve za otkup vlastitih dionica formirane su iz zadržane dobiti;
- 3) Otkupljene vlastite dionice u 2015.g. prodane su članu društva za iznos od 44.000,00 kn;
- 4) Ukinute su rezerve za otkup vlastitih dionica.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
Knjiženja u 2014.g.				
1.	Izvod žiro-računa - kupljene vlastite dionice	38.000,00	9220	1000
2.	Formiranje rezervi za vlastite dionice iz zadržane dobiti	38.000,00	940	9210
Knjiženja u 2015.g.				
3.	Izvod žiro-računa - prodane vlastite dionice	44.000,00	1000	-
	■ razduženje vlastitih dionica	38.000,00	-	9220
	■ povećanje kapitalnih rezervi za razliku	6.000,00	-	9130
4.	Ukinute rezerve za otkup vlastitih dionica	38.000,00	9210	940

1000 - Žiro-račun

9220 - Smanjenje kapitala za otkupljene vlastite dionice

9210 - Rezerve za vlastite dionice

940 - Zadržana dobit

9130 - Kapitalni dobitak ili gubitak iz prodaje vlastitih dionica

Primjer 5. - Stjecanje i prodaja vlastitih dionica ispod cijene stjecanja u različitim godinama

- 1) Poduzetnik je u 2014.g. donio odluku o otkupu dionica od članova društva nominalne vrijednosti 40.000,00 kn. Za otkupljene vlastite dionice plaćeno je 48.000,00 kn.
- 2) Rezerve za otkup vlastitih dionica formirane su iz kapitalnih rezervi;
- 3) Otkupljene vlastite dionice u 2015.g. prodane su zaposlenicima društva za iznos od 47.000,00 kn;
- 4) Ukinute su rezerve za otkup vlastitih dionica.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
Knjiženja u 2014.g.				
1.	Izvod žiro-računa - kupljene vlastite dionice	48.000,00	9220	1000
2.	Formiranje rezervi za vlastite dionice iz kapitalnih rezervi	48.000,00	919	9210
Knjiženja u 2015.g.				
3.	Izvod žiro-računa - prodane vlastite dionice	47.000,00	1000	-
	■ razduženje vlastitih dionica	48.000,00	-	9220
	■ smanjenje kapitalne rezervi za razliku	1.000,00	9130	-
4.	Ukinute rezerve za otkup vlastitih dionica	48.000,00	9210	919

919 - Ostale kapitalne rezerve

Primjer 6. - Stjecanje i povlačenje vlastitih dionica u različitim godinama

- 1) Poduzetnik je u 2014.g. donio odluku o otkupu vlastitih dionica od članova društva nominalne vrijednosti 40.000,00 kn. Za vlastite dionice plaćeno je 48.000,00 kn;
- 2) Rezerve za otkup vlastitih dionica formirane su iz ostalih rezervi iz dobiti;
- 3) Poduzetnik je u 2015.g. odlučio povući otkupljene vlastite dionice- smanjenjem temeljnog kapitala;
- 4) Ukinute su rezerve za otkup vlastitih dionica.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
Knjiženja u 2014.g.				
1.	Izvod žiro-računa - kupljene vlastite dionice	48.000,00	9220	1000
2.	Formiranje rezervi za vlastite dionice iz ostalih rezervi iz dobiti	48.000,00	929	9210
Knjiženja u 2015.g.				
3.	Povlačenje otkupljenih vlastitih dionica	48.000,00	-	9220
	■ smanjenje temeljnog kapitala	40.000,00	900	-
	■ razlika na teret kapitalne rezerve	8.000,00	9130	-
4.	Ukinute rezerve za otkup vlastitih dionica	48.000,00	9210	929

929 - Ostale rezerve iz dobiti

900 - Temeljni (upisani) kapital dioničkog društva

Napomene uz primjere 4., 5. i 6.:

- 1) Kada se vlastite dionice stječu i otuđuju u različitoj godini tada je potrebno u godini stjecanja vlastitih dionica izvršiti rezerviranje iz kapitala iz kojeg se može izvršiti rezerviranje za isplaćenu vrijednost (nije moguće iz temeljnog kapitala, zakonskih rezervi i eventualno iz statutarnih rezervi) kupljenih vlastitih dionica;
- 2) Napomene br.2. i br. 3. uz primjere 1., 2. i 3. vrijede i uz ove primjere;
- 3) Kod prodaje ili povlačenja vlastitih dionica obavlja se i ukidanje rezerve za otkup vlastitih dionica.

Vlastite dionice društvo može steći na dva načina:

- 1) naplatno i
- 2) nenaplatno.

U prvih šest primjera prikazali smo knjiženja kod naplatnog stjecanja vlastitih dionica.

Nenaplatno stjecanje vlastitih dionica ne evidentira se bilančno jer financijski učinak tog događaja niti ne postoji. Nenaplatno stjecanje vlastitih dionica potrebno je evidentirati u izvanbilančnoj evidenciji.

Kod prodaje nenaplatno stjecanih vlastitih dionica, za cjelokupni naplaćeni iznos povećavaju se kapitalne rezerve društva.

Primjer 7. - Stjecanje vlastitih dionica u donaciju i njihova prodaja

- 1) Poduzetnik je od članova društva primio vlastite dionice u donaciju nominalne vrijednosti 38.000,00 kn.
- 2) Vlastite dionice zaprimljene u donaciji prodane su ostalim članovima društva za iznos od 44.000,00 kn;

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Primanje vlastitih dionica u donaciju	38.000,00	99490	99990
2.	Izvod žiro-računa - prodane vlastite dionice dobivene donacijom	44.000,00	1000	9130
3.	Razduženje vlastitih dionica iz izvanbilančne evidencije	38.000,00	9990	99490

99490 - Vlastite dionice dobivene donacijom

99990 - Izvori vlastitih dionica dobivenih donacijom

1000 - Žiro-račun

9130 - Kapitalni dobitak ili gubitak iz prodaje vlastitih dionica

3.2. Računovodstveni aspekt dodjele i opcijske kupnje vlastitih (trezorskih) dionica članovima uprave društva

Detaljno o poreznom aspektu dodjele i opcijske kupnje vlastitih dionica članovima uprave dioničkog društva pisali smo u točki 3.2. ovoga članka.

Kada dionice društva kotiraju na burzi ili uređenim javnim tržištima a društvo stečene vlastite dionice besplatno ili uz djelomičnu naknadu dodjeljuje članovima uprave društva kao učešće u dobitku društva, tada se tržišna vrijednost vlastitih dionica (kada se vlastite dionice daju besplatno), odnosno razlika između tržišne vrijednosti vlastitih dionica i plaćene naknade (kada se vlastite dionice daju uz djelomičnu naknadu) smatra primitkom koji se oporezuje kao dohodak od kapitala. Dohotkom od kapitala smatra se i opcijska kupnja vlastitih dionica od strane članova uprave dioničkog društva, koji se utvrđuje kao razlika između tržišne vrijednosti dionica i opcijskim ugovorom utvrđene cijene dionina, ako je tržišna vrijednost viša u trenutku realizacije prava iz opcije.

Primjer 8. - Stjecanje i besplatno davanje vlastitih dionica članovima uprave dioničkog društva - dohodak od kapitala

- 1) Poduzetnik je u 2014.g. donio odluku o otkupu vlastitih dionica od članova društva nominalne vrijednosti 40.000,00 kn. Za vlastite dionice plaćeno je 48.000,00 kn.
- 2) Rezerve za otkup vlastitih dionica formirane su iz ostalih kapitalnih rezervi;
- 3) Poduzetnik je u 2015.g. odlučio članovima uprave besplatno dodijeliti vlastite dionice kao učešće u dobiti. Tržišna vrijednost vlastitih dionica je 52.000,00 kn. Dionice poduzetnika **kotiraju na burzi**, pa se besplatno davanje vlastitih dionica članovima uprave kao učešće u dobiti društva smatra dohotkom od kapitala. Obračun poreza iz dohodka od kapitala:
 - bruto dohodak od kapitala iznosi 73.758,87 kn,
 - porez na dohodak od kapitala ($73.758,87 \times 25\%$) iznosi 18.439,72 kn,
 - prirez na porez na dohodak od kapitala ($18.439,72 \times 18\%$) iznosi 3.319,15 kn,
 - neto dohodak od kapitala iznosi 52.000,00 kn;
- 4) Ukinute su rezerve za otkup vlastitih dionica;
- 5) Plaćeni porez i prirez na dohodak od kapitala sa žiro-računa društva:
 - porez na dohodak od kapitala iznosi 18.439,72 kn;
 - prirez na porez na dohodak od kapitala iznosi 3.319,15 kn;
 - ukupno 21.758,87 kn.

Telefon za savjete**01/ 48 36 046 / 01/ 49 21 739**

(isključivo putem PIN-a)

**Ponedjeljkom i četvrtkom od 11.00 do 15.30 h,
utorkom, srijedom i petkom od 8.30 do 13.00 h.**

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
Knjiženja u 2014.g.				
1.	Izvod žiro-računa - kupljene vlastite dionice	48.000,00	9220	1000
2.	Formiranje rezervi za vlastite dionice iz ostalih kapitalnih rezervi	48.000,00	919	9210
Knjiženja u 2015.g.				
3.	Učešće u raspodjeli zadržane dobiti iz 2014.g. članova uprave besplatnom dodjelom vlastitih dionica u iznosu bruto dohotka od kapitala	73.758,87	94025	
	■ kupovna vrijednost dodijeljenih vlastitih dionica	48.000,00	-	9220
	■ razlika između kupovne i tržišne vrijednosti dodijeljenih vlastitih dionica	4.000,00	-	9130
	■ obveza za porez na dohodak od kapitala za besplatno dodijeljene vlastite dionice članovima uprave društva iz zadržane dobiti (73.758,87 x 25%)	18.439,72	-	26330
	■ obveza za prirez na porez na dohodak od kapitala za besplatno dodijeljene vlastite dionice članovima uprave društva iz zadržane dobiti (18.439,72 x 18%)	3.319,15	-	26331
4.	Ukinute rezerve za otkup vlastitih dionica	48.000,00	9210	919
5.	Izvod žiro-računa - plaćeni porez i prirez na dohodak od kapitala	21.758,87	-	1000
	- porez na dohodak od kapitala	18.439,72	26330	-
	- prirez na porez na dohodak od kapitala	3.319,15	26331	-

1000 - Žiro-račun

9220 - Smanjenje kapitala za otkupljene vlastite dionice

9210 - Rezerve za vlastite dionice

919 - Ostale kapitalne rezerve

94025 - Zadržana dobit iz 2014.g.

9130 - Kapitalni dobitak ili gubitak iz prodaje vlastitih dionica

26330 - Obveza za porez iz dohotka od kapitala

26331 - Obveza za prirez na porez na dohodak od kapitala

Napomene uz primjer 8.:

- Kada se vlastite dionice stječu i otuđuju u različitoj godini tada je potrebno u godini stjecanja vlastitih dionica izvršiti rezerviranje iz kapitala iz kojeg se može izvršiti rezerviranje za isplaćenu vrijednost (nije moguće iz temeljnog kapitala, zakonskih rezervi i eventualno iz statutarnih rezervi) kupljenih vlastitih dionica;
- Kao što je vidljivo iz primjera u kapitalne rezerve knjiži se razlika između kupovne i tržišne vrijednosti dodijeljenih vlastitih dionica članovima uprave društva, a za tržišnu vrijednost besplatno dodijeljenih vlastitih dionica zajedno s porezom na dohodak od kapitala i prirezom na porez na dohodak od kapitala umanjuje se zadržana dobit dioničkog društva;
- U primjerima smo pretpostavili da imamo samo jednu kupnju vlastitih dionica i jednu besplatnu dodjelu vlastitih dionica kao učešće u dobit članova uprave dioničkog društva. U slučaju kada imamo više kupnji vlastitih dionica po različitim cijenama tada se kod besplatne dodjele vlastitih dionica treba izabrati rasterećenje zaliha vlastitih dionica ili po metodi prosječnih

cijeni ili po fifo metodi ili po lifo metodi ili po nekoj drugoj metodi;

- 4) Način izračuna bruto dohotka od kapitala je sljedeći:

$$\text{Bruto dohodak od kapitala} = \frac{\text{Tržišna vrijednost dionica}}{0,75 - (0,25 \times 0,18)}$$

$$= \frac{52.000,00}{0,705}$$

$$= 73.758,87$$

- Kod besplatne dodjele vlastitih dionica obavlja se i ukidanje rezerve za otkup vlastitih dionica;
- U primjeru smo dohodak od kapitala od besplatnog davanja vlastitih dionica članovima uprave dioničkog društva knjižili direktno na teret ostvarenog dobitka 2014.g., nakon utvrđivanja dobitka odnosno u 2015.g. Ukoliko bi navedeni dohodak od kapitala knjižili kao trošak (rashod) 2014.g. odnosno prije utvrđivanja dobitka za 2014.g., tada bi trebali u Obrascu PD za 2014.g. za navedeni trošak povećati poreznu osnovicu poreza na dobit na red.br. 24., jer je prema članku 30. Zakona o porezu na dohodak dodjela ili opcijska kupnja vlastitih dionica članovima dioničkog društva dohodak od kapitala isključivo u slučaju kada se to smatra učešćem u dobiti članova uprave.

Kada dionice društva ne kotiraju na burzi ili uređenim javnim tržištima a društvo stečene vlastite dionice besplatno ili uz djelomičnu naknadu dodjeljuje članovima uprave društva kao učešće u dobitku društva, tada se tržišna vrijednost vlastitih dionica (kada se vlastite dionice daju besplatno), odnosno razlika između tržišne vrijednosti vlastitih dionica i plaćene naknade (kada se vlastite dionice daju uz djelomičnu naknadu) smatra primitkom koji se oporezuje kao drugi dohodak. Drugim dohtkom smatra se i opcijska kupnja vlastitih dionica od strane članova uprave dioničkog društva, koji se utvrđuje kao razlika između tržišne vrijednosti dionica i opcijskim ugovorom utvrđene cijene dionica, ako je tržišna vrijednost viša u trenutku realizacije prava iz opcije.

Primjer 9. - Stjecanje i besplatno davanje vlastitih dionica članovima uprave dioničkog društva - drugi dohodak

- Poduzetnik je u 2014.g. donio odluku o otkupu vlastitih dionica od članova društva nominalne vrijednosti 40.000,00 kn. Za vlastite dionice plaćeno je 48.000,00 kn.
- Rezerve za otkup vlastitih dionica formirane su iz ostalih kapitalnih rezervi;
- Poduzetnik je u 2015.g. odlučio članovima uprave besplatno dodijeliti vlastite dionice kao učešće u dobiti. Tržišna vrijednost vlastitih dionica je 52.000,00 kn. Dionice poduzetnika **ne kotiraju na burzi**, pa se besplatno davanje vlastitih dionica članovima uprave kao učešće u dobiti društva smatra drugim dohtkom. Bruto drugi dohodak iznosi 92.198,60 kn (52.000,00 x 1,773050). Obračun doprinosa i poreza iz drugog dohotka:
 - bruto drugi dohodak iznosi 92.198,60 kn,
 - doprinos za MO I stup (92.198,60 x 15%) iznosi 13.829,80 kn,
 - doprinos za MO II stup (92.198,60 x 5%) iznosi 4.609,93 kn,
 - porez iz drugog dohotka (73.758,87 x 25%) iznosi 18.439,72 kn,

- prerez na porez na drugi dohodak (18.439,72 x 18%) iznosi 3.319,15 kn,
 - neto drugi dohodak iznosi 52.000,00 kn,
- 4) Poduzetnik je na drugi dohodak obračunao 15% doprinosa za zdravstveno osiguranje (92.198,60 x 15%) što iznosi 13.829,80 kn;
- 5) Ukinute su rezerve za otkup vlastitih dionica;
- 6) Plaćeni doprinosi i porezi iz drugog dohotka i doprinos na drugi dohodak sa žiro-računa društva:
- doprinos za MO I stup iznosi 13.829,80 kn,
 - doprinos za MO II stup iznosi 4.609,93 kn,
 - porez iz drugog dohotka iznosi 18.439,72 kn,
 - prerez na porez na drugi dohodak iznosi 3.319,15 kn,
 - doprinos za ZO na drugi dohodak iznosi 13.829,80 kn,
 - ukupno iznosi 54.028,40 kn.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
Knjiženja u 2014.g.				
1.	Izvod žiro-računa - kupljene vlastite dionice	48.000,00	9220	1000
2.	Formiranje rezervi za vlastite dionice iz ostalih kapitalnih rezervi	48.000,00	919	9210
Knjiženja u 2015.g.				
3.	Učešće u raspodjeli zadržane dobiti iz 2014.g. članova uprave besplatnom dodjelom vlastitih dionica u iznosu bruto drugog dohotka	92.198,60	94025	
	■ kupovna vrijednost dodijeljenih vlastitih dionica	48.000,00	-	9220
	■ razlika između kupovne i tržišne vrijednosti dodijeljenih vlastitih dionica	4.000,00	-	9130
	■ obveza za doprinos za mirovinsko osiguranje I stup iz drugog dohotka za besplatno dodijeljene vlastite dionice članovima uprave društva iz zadržane dobiti (92.198,60 x 15%)	13.829,80	-	26560
	■ obveza za doprinos za mirovinsko osiguranje II stup iz drugog dohotka za besplatno dodijeljene vlastite dionice članovima uprave društva iz zadržane dobiti (92.198,60 x 5%)	4.609,93	-	26561
	■ obveza za porez na drugi dohodak za besplatno dodijeljene vlastite dionice članovima uprave društva iz zadržane dobiti (73.758,87 x 25%)	18.439,72	-	26320
	■ obveza za prerez na porez na dohodak od kapitala za besplatno dodijeljene vlastite dionice članovima uprave društva iz zadržane dobiti (18.439,72 x 18%)	3.319,15	-	26321
4.	Obračun doprinosa za zdravstveno osiguranje na bruto drugi dohodak (92.198,60 x 15%)	13.829,80	4581	26562
5.	Ukinute rezerve za otkup vlastitih dionica	48.000,00	9210	919
6.	Izvod žiro-računa - plaćeni doprinosi i porezi iz drugog dohotka i doprinos na drugi dohodak	54.028,40	-	1000
	■ doprinos za MO I stup	13.829,80	26560	-
	■ doprinos za MO II stup	4.609,93	26561	-
	■ porez na dohodak	18.439,72	26320	-
	■ prerez na porez na dohodak	3.319,15	26321	-
	■ doprinos za ZO na drugi dohodak	13.829,80	26562	-

- 1000 - Žiro-račun
- 9220 - Smanjenje kapitala za otkupljene vlastite dionice
- 9210 - Rezerve za vlastite dionice
- 919 - Ostale kapitalne rezerve
- 94025 - Zadržana dobit iz 2014.g.
- 9130 - Kapitalni dobitak ili gubitak iz prodaje vlastitih dionica
- 26560 - Doprinos za MO za generacijsku solidarnost (I stup) iz drugog dohotka
- 26561 - Doprinos za MO za individualnu kapitaliziranu štednje (II stup) iz drugog dohotka
- 26320 - Obveza za porez iz ostalog drugog dohotka
- 26321 - Obveza za prerez na porez na ostali drugi dohodak
- 26562 - Doprinos za zdravstveno osiguranje na drugi dohodak
- 4581 - Doprinos za zdravstveno osiguranje na drugi dohodak

Napomene uz primjer 9.:

- 1) Napomene br.1., 3. i 5. uz primjer 8. vrijede i za ovaj primjer;
- 2) Kao što je vidljivo iz primjera u kapitalne rezerve knjiži se razlika između kupovne i tržišne vrijednosti dodijeljenih vlastitih dionica članovima uprave društva, a za tržišnu vrijednost besplatno dodijeljenih vlastitih dionica zajedno sa doprinosom za MO i porezom na drugi dohodak i prerezom na porez na drugi dohodak umanjuje se zadržana dobit dioničkog društva;
- 3) Doprinos za zdravstveno osiguranje na drugi dohodak nije sastavni dio bruto drugog dohotka i to je trošak poslodavca, pa smo ga zbog toga knjižili kao trošak (rashod) a ne na teret zadržane dobiti.

3.3. Računovodstveni aspekt dodjele i opcijske kupnje vlastitih (trezorskih) dionica zaposlenicima društva

Poslije 19. prosinca 2013., bez obzira da li dionice društva kotiraju ili ne kotiraju na burzi ili uređenim javnim tržištima, a društvo stečene vlastite dionice besplatno ili uz djelomičnu naknadu dodjeljuje zaposlenicima društva, tada se tržišna vrijednost vlastitih dionica (kada se vlastite dionice daju besplatno), odnosno razlika između tržišne vrijednosti vlastitih dionica i plaćene naknade (kada se vlastite dionice daju uz djelomičnu naknadu) smatra primitkom u naravi od nesamostalnog rada na koje se obračunavaju porezi i doprinosi iz primitka i doprinosi na primitke kao na plaću.

Detaljnije o poreznom aspektu dodjele i opcijske kupnje vlastitih dionica zaposlenicima dioničkog društva pisali smo u točki 2.3. ovog članka.

Primjer 10. Stjecanje i besplatno davanje vlastitih dionica zaposlenicima dioničkog društva - plaća u naravi

- 1) Poduzetnik je u 2014.g. donio odluku o otkupu vlastitih dionica od članova društva nominalne vrijednosti 40.000,00 kn. Za vlastite dionice plaćeno je 48.000,00 kn.
- 2) Rezerve za otkup vlastitih dionica formirane su iz ostalih kapitalnih rezervi;
- 3) Poduzetnik je u 2015.g. odlučio zaposlenicima besplatno dodijeliti vlastite dionice. Tržišna vrijednost vlastitih dionica je 52.000,00 kn. Dionice poduzetnika **kotiraju na burzi**, pa se besplatno davanje vlastitih dionica zaposlenicima društva smatra plaćom u naravi (i da dionice ne kotiraju na burzi besplatno davanje vlastitih dionica zaposlenicima smatra se plaćom u naravi). Bruto plaća u naravi iznosi 92.198,60 kn (

52.000,00 x 1,773050). Obračun doprinosa i poreza iz plaće u naravi:

- bruto plaća u naravi iznosi 92.198,60 kn,
 - doprinos za MO I stup (92.198,60 x 15%) iznosi 13.829,80 kn,
 - doprinos za MO II stup (92.198,60 x 5%) iznosi 4.609,93 kn,
 - porez iz drugog dohotka (73.758,87 x 25%) iznosi 18.439,72 kn,
 - prizrez na porez na drugi dohodak (18.439,72 x 18%) iznosi 3.319,15 kn,
 - neto plaća u naravi iznosi 52.000,00 kn;
- 4) Poduzetnik je na plaću u naravi obračunao sljedeće doprinose:
- doprinos za zdravstveno osiguranje (92.198,60 x 15%) iznosi 13.829,80 kn,
 - doprinos za obvezno zdravstveno osiguranje za zaštitu zdravlja na radu (92.198,60 x 0,5%) iznosi 460,99 kn,
 - doprinos za osiguranje za slučaj nezaposlenosti (92.198,60 x 1,7%) iznosi 1.567,38 kn;
- 5) Ukinute su rezerve za otkup vlastitih dionica;
- 6) Plaćeni doprinosi i porezi iz drugog dohotka i doprinos na drugi dohodak sa žiro-računa društva:
- doprinos za MO I stup iz plaće u naravi iznosi 13.829,80 kn,
 - doprinos za MO II stup iz plaće u nara iznosi 4.609,93 kn,
 - porez iz plaće u naravi iznosi 18.439,72 kn,
 - prizrez na porez iz plaće u naravi iznosi 3.319,15 kn,
 - doprinos za ZO na plaću u naravi iznosi 13.829,80 kn,
 - doprinos za ZO za zaštitu zdravlja na radu na plaću u naravi iznosi 460,99 kn,
 - doprinos za osiguranje za slučaj nezaposlenosti iznosi 1.567,38 kn,
 - ukupno iznosi 56.056,77 kn.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
Knjiženja u 2014.g.				
1.	Izvod žiro-računa - kupljene vlastite dionice	48.000,00	9220	1000
2.	Formiranje rezervi za vlastite dionice iz ostalih kapitalnih rezervi	48.000,00	919	9210
Knjiženja u 2015.g.				
3.	Obračun plaće u naravi za besplatno dodjeljene vlastite dionice			
	■ neto plaća u naravi u visini tržišne vrijednosti vlastitih dionica	52.000,00	47011	
	■ kupovna vrijednost dodijeljenih vlastitih dionica	48.000,00	-	9220
	■ razlika između kupovne i tržišne vrijednosti dodijeljenih vlastitih dionica	4.000,00	-	9130
	■ ukupno porezi i doprinosi iz plaće u naravi	40.198,60	47012	-
	■ obveza za doprinos za mirovinsko osiguranje I stup iz plaće u naravi (92.198,60 x 15%)	13.829,80	-	2770
	■ obveza za doprinos za mirovinsko osiguranje II stup iz plaće u naravi (92.198,60 x 5%)	4.609,93	-	2771
	■ obveza za porez na dohodak iz bruto plaće (73.758,87 x 25%)	18.439,72	-	2780
	■ obveza za prizrez na porez na dohodak iz bruto plaće (18.439,72 x 18%)	3.319,15	-	2781

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
4.	Obračun doprinosa na bruto plaću u naravi:			
	■ obračun doprinosa za zdravstveno osiguranje na bruto plaću u naravi (92.198,60 x 0,5%)	13.829,80	4720	2650
	■ obračun doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje za zaštitu zdravlja na radu (92.198,60 x 15%)	460,99	4721	2651
	■ obračun doprinosa za osiguranje nezaposlenosti	1.567,38	4722	2652
5.	Ukinute rezerve za otkup vlastitih dionica	48.000,00	9210	919
6.	Izvod žiro-računa - plaćeni doprinosi i porezi iz plaće u naravi i doprinosi na plaću u naravi	56.056,77	-	1000
	■ doprinos za MO I stup	13.829,80	2770	-
	■ doprinos za MO II stup	4.609,93	2771	-
	■ porez na dohodak	18.439,72	2780	-
	■ prizrez na porez na dohodak	3.319,15	2781	-
	■ doprinos za ZO na plaću u naravi	13.829,80	2650	-
	■ doprinos za obvezno ZO za zaštitu zdravlja na radu	460,99	2651	-
	■ doprinos za osiguranje nezaposlenosti	1.567,38	2652	-

1000 - Žiro-račun

9220 - Smanjenje kapitala za otkupljene vlastite dionice

9210 - Rezerve za vlastite dionice

919 - Ostale kapitalne rezerve

47011 - Neto plaće i nadnice u naravi koje se ne uključuju u cijenu proizvodnje

9130 - Kapitalni dobitak ili gubitak iz prodaje vlastitih dionica

47012 - Porezi i doprinosi iz plaća i nadnica koji se ne uključuju u cijenu proizvodnje

2770 - Doprinosi iz plaća u naravi i plaća po osnovi naknada, potpora, nagrada i drugog iznad propisanog iznosa - I stup

2771 - Doprinosi iz plaća u naravi i plaća po osnovi naknada, potpora, nagrada i drugog iznad propisanog iznosa - II stup

2780 - Porez iz dohotka iz plaća u naravi

2781 - Prizrez na porez iz dohotka iz plaća u naravi

4720 - Doprinosi za osnovno zdravstveno osiguranje

2650 - Doprinosi za osnovno zdravstveno osiguranje

4721 - Doprinosi za zdravstveno osiguranje za ozljede na radu i profesionalne bolesti

2651 - Doprinosi za zdravstveno osiguranje za ozljede na radu i profesionalne bolesti

4722 - Doprinos za zapošljavanje

2652 - Doprinos za zapošljavanje

Napomene uz primjer 10.:

- 1) Napomene br.1., 3. i 5. uz primjer 8. vrijede i za ovaj primjer;
- 2) Kao što je vidljivo iz primjera u kapitalne rezerve knjiži se razlika između kupovne i tržišne vrijednosti dodijeljenih vlastitih dionica zaposlenicima društva, a tržišna vrijednost besplatno dodijeljenih vlastitih dionica predstavlja neto plaću u naravi zaposlenika društva na koju se obračunavaju svi doprinosi i porezi iz plaće u naravi i doprinosi na plaću u naravi.